

Zenon Małkowski

Rzecznik Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Pożarnictwa.
Wiceprezes Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Producentów Zabezpieczeń Pożarowych i Sprzętu Ratowniczego, członek Rady Normalizacyjnej przy prezesie PKN, członek Komitetów Technicznych PKN 169 i 180, sekretarz Rady Wielkopolskiej Izby Budownictwa, ekspert w firmie MAŁKOWSKI – MARTECH SA

PRZECIWOŻAROWE WYROBY BUDOWLANE – WPROWADZANIE DO OBROTU – DEKLARACJA WŁAŚCIWOŚCI UŻYTKOWYCH

Co musi zawierać? Na co zwrócić uwagę? Jak ocenić, czy jest wiarygodna? Norma, norma zharmonizowana, norma wyrobu – czy musimy umieć je rozpoznać? Jaki mają związek z deklaracją? Konsekwencje zastosowania wyrobów z błędnymi deklaracjami.

Od początku 2016 r. w tzw. systemie europejskim (rozporządzenie CPR [1]), a od 2017 r. w systemie krajowym (rozporządzenie [2]) producent jest obowiązany dostarczyć z wyrobem budowlanym jeden tylko dokument:

- krajową deklarację właściwości użytkowych (znak B),
- lub deklarację właściwości użytkowych (znak CE).

To ostatnie rozporządzenie [2] jest szczególnie ważne dla praktyki budowlanej, bo zmienia całkowicie dotychczasowe przyzwyczajenia związane z odbiorem zamontowanych wyrobów budowlanych – a w szczególności przegród i zamknięć przeciwpożarowych. Dotychczasowy (do 2017 r.) sposób postępowania przy odbiorze (vide tab. 1) był następujący:

1. zapoznajemy się z aprobatą przede wszystkim w zakresie:
  - a. dopuszczalnych wymiarów maksymalnych,
  - b. zgodnych z aprobatą odporności ogniowych,
2. sprawdzamy certyfikat zgodności,
3. porównujemy jakość montażu z zapisami i rysunkami z aprobaty,
4. sprawdzamy pozostałe dokumenty – deklarację zgodności, DTR,
5. na powyższej podstawie potwierdzamy lub nie zgodność zamontowanego wyrobu z aprobatą i certyfikatem.

Tabela 1

SYSTEM KRAJOWY 2016 r.
Polska norma wyrobu, aprobaty techniczna
Ocena zgodności z PN wyrobu lub aprobatą techniczną – certyfikat zgodności
Krajowa deklaracja zgodności

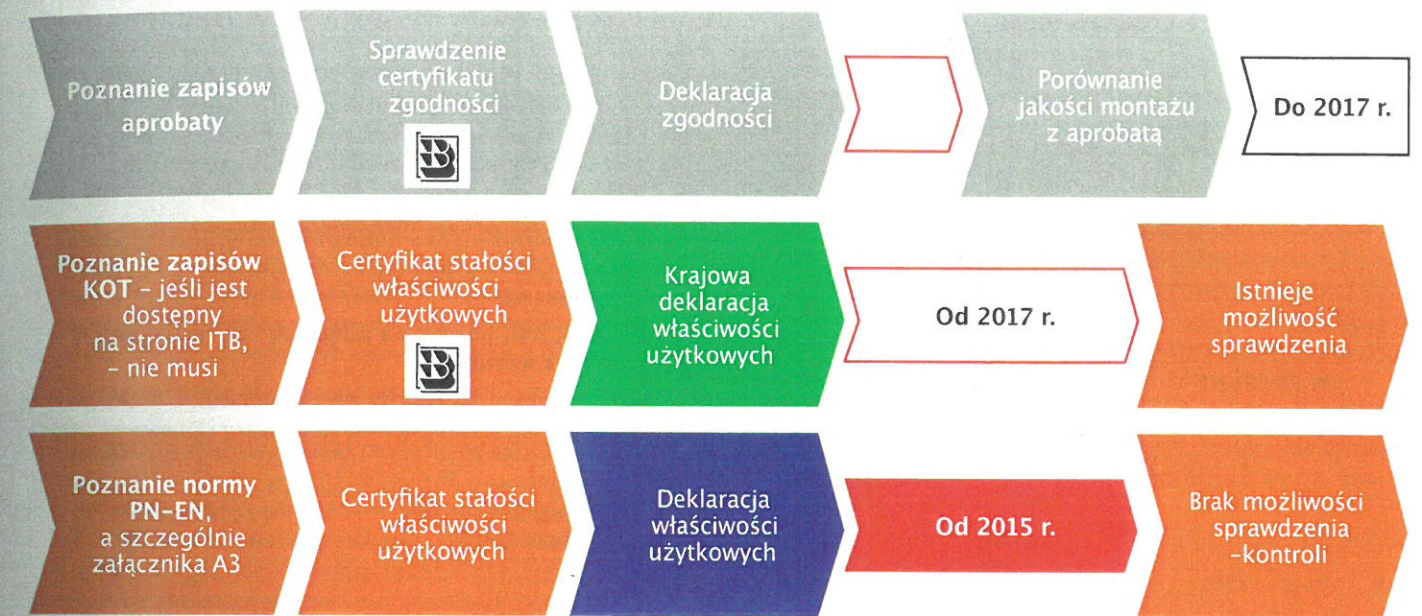
Taki sposób postępowania umożliwił wszechstronną kontrolę i ograniczył możliwość fałszowania dokumentów oraz wbudowywania przeciwpożarowych przegród budowlanych innych niż określono w aprobacie. Obowiązujący od 1.01.2017 r. system przedstawia tabela 2.

Tabela 2

SYSTEM EUROPEJSKI	SYSTEM KRAJOWY 2017 r.
Zharmonizowana norma wyrobu PN – EN, europejska ocena techniczna EOT	Polska norma wyrobu PN – EN, krajowa ocena techniczna KOT
Ocena i weryfikacja stałości właściwości użytkowych wyrobu, certyfikat stałości właściwości użytkowych CPR	Ocena i weryfikacja stałości właściwości użytkowych wyrobu, certyfikat stałości właściwości użytkowych
Deklaracja właściwości użytkowych	Krajowa deklaracja właściwości użytkowych
	

Niby jest podobnie, ale jednak obecny system **bardzo się różni** od poprzedniego. Zmiana wynika wprost z [2] z § 9, który określa, że **jedynym dokumentem, który producent musi przedłożyć odbiorcy jest krajowa deklaracja właściwości użytkowych**. Różnice w dostępności dokumentów przy odbiorach 2016/2017 przedstawia poniższy schemat.

SCHEMAT

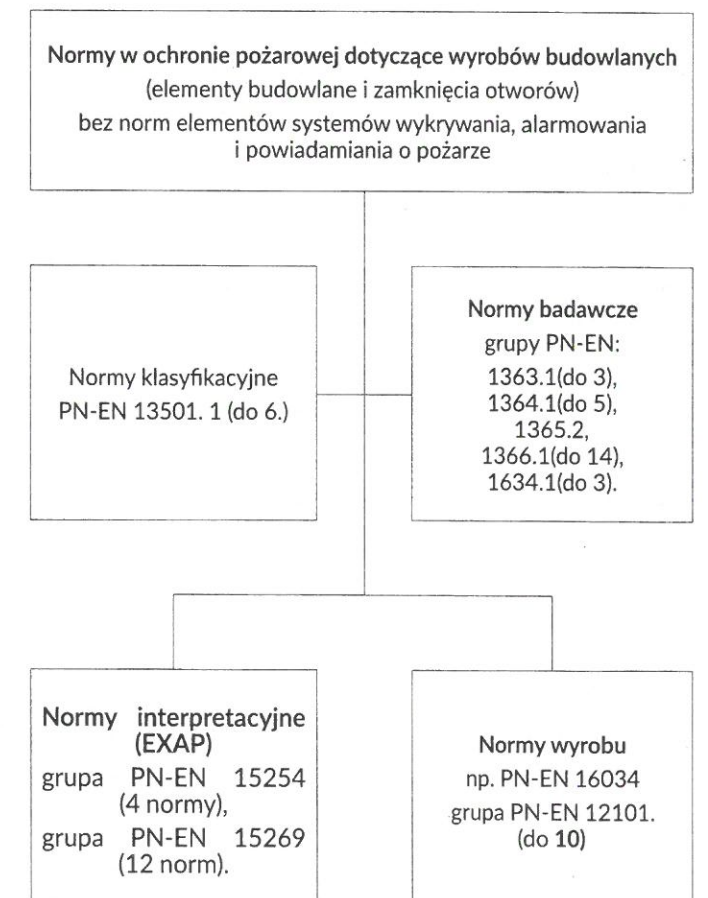

1) Gdy aprobatę na wyroby objęte normą wyrobu wydano przed końcem 2016 r. – do końca ważności aprobaty – najdłużej do 2021 r.

Kolorem ■ zaznaczono dokumenty, których nie musi producent udostępniać nabywcy swych wyrobów budowlanych. Skoro tak, to w jaki sposób „rozpoznać”, czy wyrób jest zgodny z: certyfikatem, dołączonym do niego raportem klasyfikacyjnym (nowe dotychczas nieznane określenie – jego rolę omówię w dalszej części artykułu), tak w zakresie wykonania, użytych materiałów, maksymalnych wymiarów, klasy odporności ogniowej, warunków zabudowy, jak i innych danych, które z łatwością można było wyczytać z aprobaty?

Ważne przypomnienie – aprobaty jest specyfikacją techniczną podającą jak jest wykonany wyrób nią opisany. Również specyfikacją techniczną jest norma wyrobu i krajowa ocena techniczna (KOT). **Deklaracja właściwości użytkowych (DWU) w punkcie 7** nakazuje podać numer KOT lub normy wyrobu. Sprawdzenie czy numer KOT dotyczy wyrobu, dla którego wystawiono DWU jest proste (postępowanie podobne jak poprzednio z aprobatą). Natomiast gdy mamy przywołaną w DWU normę wyrobu – **jest jednak inaczej i znacznie trudniej**. Proszę spojrzeć na schemat przedstawiony obok.

SCHEMAT PODZIAŁU NORM

Poniżej w tabeli nr 3 podano niektóre normy wraz ich tytułami z poszczególnych wyżej wymienionych rodzajów.

TABELA 3

Poz.	Nr normy	Tytuł
A	PN-EN 13501-2	Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych i elementów budynków. Część 2: Klasyfikacja na podstawie wyników badań odporności ogniowej, z wyłączeniem instalacji wentylacyjnej.
	PN-EN 13501-4	Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych elementów budynków. Część 4: Klasyfikacja na podstawie wyników badań odporności ogniowej elementów systemów kontroli rozprzestrzeniania dymu.
B	PN-EN 1363-1	Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych i elementów budynków. Część 2: Klasyfikacja na podstawie wyników badań odporności ogniowej, z wyłączeniem instalacji wentylacyjnej.
	PN-EN 13501	Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych elementów budynków. Część 4: Klasyfikacja na podstawie wyników badań odporności ogniowej elementów systemów kontroli rozprzestrzeniania dymu.
C	PN-EN 15254-4	Klasyfikacja ogniowa wyrobów budowlanych i elementów budynków. Część 2: Klasyfikacja na podstawie wyników badań odporności ogniowej, z wyłączeniem instalacji wentylacyjnej.
	PN-EN 15269-7	Rozszerzone zastosowanie wyników badań i odporności ogniowej i/lub dymoszczelności zestawów drzwiowych i żaluzjowych oraz otwieralnych okien, łącznie z elementami okuć budowlanych. Część 7: Odporność ogniowa stalowych przesuwanych zestawów drzwiowych.
D	PN-EN 12101-1	Systemy kontroli rozprzestrzeniania dymu i ciepła. Część 1: Wymagania techniczne dotyczące kurtyn dymowych.
	PN-EN 12101-10	Systemy kontroli rozprzestrzeniania dymu i ciepła. Część 10: Zasilacze.
	PN-EN 16034	Drzwi, bramy i otwieralne okna. Norma wyrobu, właściwości eksploatacyjne – Właściwości dotyczące odporności ogniowej i/lub dymoszczelności.

I jeszcze jedna norm (już wycofana): PN-EN 14600. Drzwi, bramy i otwieralne okna o właściwościach odporności ogniowej i/lub dymoszczelności. Wymagania i klasyfikacja.

Proszę spojrzeć na poszczególne tytuły norm. Normy z pozycji A w tytule mają określenie zawartości (klasyfikacja), podobnie z pozycji B (badania) i pozycji C (rozszerzone zastosowanie wyników badań – EXAP). Z tytułu normy z tych pozycji (A, B i C) można łatwo wywnioskować, że nie są to normy wyrobu.

Inaczej wygląda sprawa z pozycją D. Z podanych przeze mnie przykładowych tytułów norm PN-EN 12101-1, 12101-10 nie wynika, że są to normy wyrobu. A mimo to są to normy wyrobu, podobnie jak norma PN-EN 16034. Jednak w jej tytule jest wyraźne określenie: „Norma wyrobu”, natomiast norma PN-EN 14600 mimo podobieństwa tytułu do normy 12101-1 nie jest normą wyrobu.

Co zatem decyduje o tym, czy dana norma jest normą wyrobu?

Jest jeden wyróżnik – tylko norma wyrobu zawiera załącznik informacyjny ZA, a w nim część ZA3 „Oznakowanie i etykietowanie znakiem CE”.

Podkreślmy, jeśli norma ma załącznik informacyjny ZA – jest to norma wyrobu.

Wiemy już, że mamy do czynienia z normą wyrobu. Spójrzmy teraz do tabeli 2 – w wierszu drugim w tej tabeli mamy zapisane:

zharmonizowana norma wyrobu PN-EN	polska norma wyrobu PN-EN
-----------------------------------	---------------------------

i na dole kolumn znaki:

Pytanie: jeśli pod różnymi znakami mamy takie samo oznaczenie normy „PN-EN”, to dlaczego mówimy raz „zharmonizowana” a innym razem „polska”? Jakże różne określenia miała norma PN-EN 16034.14? Od 25.11.2014 r. do 1.11.2016 r. była to polska norma wyrobu – znak „B”, po 1.11.2016 r. zharmonizowana norma wyrobu – znak „CE”.

Co o tym decyduje? Jak to „rozpoznać”, bo przecież mamy wówczas bardzo różniące się oznaczenia „B” i „CE” i to nie tylko graficznie, ale **przede wszystkim zasięgiem rynku** – oznakowanie „B” zezwala na wprowadzenie wyrobów budowlanych do obrotu w Polsce natomiast „CE” – na jednolitym rynku europejskim. Niestety z treści normy, z załączników nie jesteśmy w stanie ocenić statusu normy: polska czy zharmonizowana. Decyzję w tym zakresie podejmuje Komisja Europejska i ogłasza to w Dzienniku Urzędowym UE. Jednak u nas najprościej można to sprawdzić poprzez stronę Instytutu Techniki Budowlanej w Warszawie: www.itb.pl/normy-zharmonizowane.html.

Przykład: informacja o zharmonizowaniu normy PN-EN 16034 znalazła się dnia 10.3.2017 r. w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej nr C 76/32 PL.

Podsumowanie I

- Deklaracja właściwości użytkowych dotyczy wyrobu budowlanego „posiadającego” krajową ocenę techniczną (dawniej aprobatę techniczną) lub normę wyrobu. Numery tych specyfikacji należy wymienić w punkcie 7 DWU.
- Jeśli norma ma załącznik informacyjny ZA, to jest to norma wyrobu.
- Harmonizacja normy wyrobu ogłaszana jest w Dzienniku Urzędowym Komisji Europejskiej.
- Obowiązujący system certyfikacji dla wyrobu zawarty jest w KOT lub w przypadku odniesienia do normy wyrobu – w normie wyrobu.
- Jeżeli tym systemem jest system „1”, w punkcie 7 musi być podana nazwa jednostki certyfikującej producenta wystawiającego deklarację (np. ITB Warszawa), jej numer akredytacji w PCA (Polskie Centrum Akredytacji – dla ITB AC 020) i numer certyfikatu.

Kolejnym bardzo ważnym punktem DWU jest punkt 8: Deklarowane właściwości użytkowe – zasadnicze charakterystyki wyrobu budowlanego dla zamierzonego zastosowania lub zastosowań.

Rozważmy taką sytuację: chcemy zbudować bramę przeciwpożarową w zewnętrznej ścianie budynku. W DWU w miejscu **zasadnicze charakterystyki** powinny się znaleźć wartości przyporządkowane do tych charakterystyk: **odporność ogniowa, odporność na obciążenie wiatrem, wodoszczelność, opór cieplny i przepuszczalność powietrza**. Co ciekawe zasadniczą cechą **nie jest maksymalny wymiar bramy, drzwi, okna**. W potocznym rozumieniu maksymalne dopuszczalne wymiary wyrobów budowlanych z wymaganą odpornością ogniową są jednak bardzo ważną cechą.

Pytanie 1: Jeśli tej informacji nie ma w DWU, czy to znaczy, że producent posiadający certyfikat stałości właściwości użytkowych może dostarczyć na budowę bramę, drzwi każdej wielkości???

NIE, NIE, NIE!!! W tym zakresie się nic nie zmieniło. Dalej obowiązują maksymalne wymiary – tylko wiedza o nich „ukryta” jest w niedostępnym dla klienta raporcie klasyfikacyjnym, który jest szczególnie ważny dla wyrobów posiadających certyfikat „CE” na zgodność z normą wyrobu.

Znacznie prościej jest z wyrobami budowlanymi wykonywanymi zgodnie z KOT, bo ten dokument jest dostępny i tak jak w aprobatkach można w nim zobaczyć maksymalne wymiary, warianty wykonania, możliwości zabudowy, dopuszczalne szczeliny punktu mocowania i wiele innych. **Tego wszystkiego nie można zobaczyć / dowiedzieć się, gdy wyrób budowlany jest wykonywany zgodnie z normą wyrobu!!!**

Te wszystkie informacje zawiera raport klasyfikacyjny, który jest quasi aprobatą / KOT, ale niestety ten dokument **nie jest dostępny dla nabywcy/ straży/ inspektorów nadzoru**. W schemacie pod tab. 2 zaznaczyłem kolorem ■, które z dokumentów nie są ogólnie dostępne.

Pytanie 2: Czy można ocenić, że wyrób budowlany dostarczony na budowę zgodny z normą wyrobu, został wykonany przez producenta zgodnie z posiadanym certyfikatem właściwości użytkowych i dołączonym do niego raportem klasyfikacyjnym, a dostarczona z wyrobem deklaracja właściwości użytkowych w pełni odpowiada charakterystykom podanym w tym raporcie?

Niestety nie można. Co zatem pozostaje? Kupować wyroby budowlane o deklarowanej odporności ogniowej od uznanych producentów i unikać cenowych okazji, które poparte są deklaracjami o wątpliwej wartości.

Powyżej podałem kilka informacji pozwalających ocenić czy DWU została wystawiona zgodnie z rozporządzeniem [1] lub [2].

Powtórzmy – podsumowanie II.

- Należy sprawdzić, czy przywołany w DWU numer certyfikatu stałości właściwości użytkowych i numer akredytowanej jednostki certyfikacyjnej są właściwe. Można napisać do tej jednostki i zapytać, czy dana firma ma certyfikat o takim numerze i czy dotyczy on wyrobu, dla którego została wystawiona DWU.
- Zasadnicze charakterystyki wpisane do DWU muszą być zgodne / lepsze niż te, jakie są oczekiwane dla tego wyrobu w miejscu jego wbudowania.
- Pamiętajmy, specyfikacją techniczną jest **krajowa ocena techniczna (KOT), norma wyrobu** – nigdy inne normy (klasyfikacyjne, badawcze, rozszerzonego zastosowania itp.), choćby ich tytuły brzmiały bardzo podobnie.
- DWU zgodnie z zapisem punktu 9 musi być podpisana czytelnie imieniem i nazwiskiem przez upoważnionego przedstawiciela producenta – najlepiej przez osobę wymienioną w KRS. W razie rozszczeń wynikłych z powodu dostarczonego wyrobu niezgodnego z posiadanymi uprawnieniami (inne charakterystyki niż te, które określono w certyfikacie właściwości użytkowych) dochodzenie roszczeń będzie wtedy możliwe.
- Szczególnie w przypadku przeciwpożarowych wyrobów budowlanych ocena poprawności ich montażu (szczeliny, kotwy, użyte materiały) jest bardzo trudna lub wręcz niemożliwa – pozostaje zaufanie do producenta tego wyrobu.

Możliwe błędy (celowe bądź przypadkowe) występujące w DWU:

- podane numery norm nie dotyczą norm wyrobu,
- znakowanie „CE” jest „na wyrost” – norma wyrobu, która jest przywołana, nie jest normą zharmonizowaną,
- zasadnicze charakterystyki są niezgodne z posiadanym certyfikatem,
- zamiast numeru certyfikatu podano numer akredytacyjny jednostki certyfikacyjnej,
- numer certyfikatu nie dotyczy producenta wystawiającego DWU,
- zamiast imienia i nazwiska i stanowiska przy podpisie wystawiającego DWU parafka na pieczęcie firmowej – a przecież jest napisane – **na swoją wyłączną odpowiedzialność... – zyją, parafki?**

Skutki wbudowania wyrobów w ochronie pożarowej posiadających błędną DWU. Jediną znaną mi decyzją organów nadzoru budowlanego, po stwierdzeniu w toku kontroli firmy, która wystawiła błędną (sfalszowaną) deklarację właściwości użytkowych była **decyzja wymiany wielu zamontowanych wyrobów tej firmy w czynnych obiektach**. W czynnych obiektach !!! – koszty rozbioru, zatrzymania eksploatacji, koszty nabycia nowych wyrobów, czynności administracyjne.

Inną możliwą reperkusją jest **pozbawienie ochrony ubezpieczeniowej obiektu budowlanego** z wadliwą – inną niż wymagana w danym miejscu – odpornością ogniową wyrobu budowlanego. Firma ubezpieczeniowa może odmówić wypłacenia odszkodowania (lub po wypłacone odszkodowanie zwrócić się z roszczeniem do osoby, np. kierownika budowy, który ten wyrób zamontował).

Wydaje się, że warto poświęcić trochę czasu, aby jednak dołącznie zapoznać się z deklaracją właściwości użytkowych lub skorzystać z pomocy **audytora pooz. – rzeczoznawcy SITP**. Jest to nowa specjalizacja w Izbie Rzeczoznawców Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Pożarnictwa. Rzeczoznawcy ci są wysokiej klasy specjalistami w zakresie oceny i weryfikacji bezpieczeństwa pożarowego obiektów budowlanych wraz z oceną specjalistycznej dokumentacji.